

BIULETYN LOGOPEDYCZNY

Listopad 2012

„Nie ma nic lepszego niż język, który jest łącznikiem życia społecznego, kluczem do wiedzy, organem prawdy i rozsądku.”

Ezop

Mamy przyjemność zaprezentować Państwu pierwszy numer naszego **BIULETYNU LOGOPEDYCZNEGO**, na łamach którego przedstawiona zostanie klasyfikacja prawidłowego kształtowania się i rozwoju mowy dziecka.

Wierzmy, że po lekturze tego opracowania będziecie mogli Państwo z pełną świadomością obserwować poszczególne etapy rozwoju mowy własnych dzieci oraz bacznie przyglądać się ewentualnym nieprawidłowościom i odpowiednio szybko konsultować niepokojące objawy z logopedą.

Porozumiewanie się z otoczeniem to odbieranie i pełne rozumienie komunikatów słownych, a także ich nadawanie, a więc informowanie swoich bliskich, rówieśników i inne osoby o tym, co myślimy, czujemy, widzimy i czego pragniemy. Żeby zrozumieć kierowane do nas wypowiedzi, musimy je usłyszeć, zróżnicować,

utożsamić i zapamiętać. W procesy te angażujemy różne zdolności i umiejętności. Inne będą możliwości rozumienia i nadawania informacji słownych u dziecka rocznego, inne u 2-latka, 4-latka i dzieci starszych, gdyż wyższy będzie rozwój ich procesów poznawczych, myślenia, szerszy zakres wcześniejszych doświadczeń werbalnych (słownych).

W procesie rozwoju mowy istotną rolę spełniają trzy grupy czynników: biologiczne, psychologiczne i społeczne. Każda z tych grup pełni ważną funkcję i nie można żadnej z nich pominąć, czy zlekceważyć.

Rozwój mowy uwarunkowany jest genetycznie. Zależy on jednak nie tylko od właściwości wrodzonych człowieka, ale także od warunków społecznych, tj. kontaktu z innymi mówiącymi osobami. Jeśli proces rozwoju mowy dziecka przebiega prawidłowo, to prawidłowo przebiega także proces myślenia, gdyż obydwa wymienione procesy łączą się z sobą. U małego dziecka myślenie ma charakter konkretno-obrazkowy tzn., że posługuje się ono zasobem słownikowym opartym na konkretach (nazywa przedmioty, czynności).

Kształtowanie się mowy dziecka ma także ścisły związek z jego rozwojem społeczno-emocjonalnym. Częste kontakty werbalne z otoczeniem przyspieszają ten rozwój, doskonaląc wymowę, bogacąc słownictwo, ucząc prawidłowego stosowania zasad gramatycznych, właściwego posługiwania się akcentem, rytmem wypowiedzi.

W procesie kształtowania się mowy wyróżniamy następujące okresy:

- okres przygotowawczy (od poczęcia do narodzin)
- okres melodii (od 0-1 roku życia)
- okres wyrazu (1-2 rok życia)
- okres zdania (2-3 rok życia)
- okres swoistej mowy dziecka (3-5 rok życia)
- dojrzałość szkolna (6 rok).

Okres przygotowawczy. W pierwszych trzech miesiącach życia płodowego przypada kształtowanie się ucha jako narządu słuchu, a także strun głosowych. Wiąże się z tym wczesny odbiór przez płód bodźców akustycznych. Niektórzy badacze twierdzą, iż dziecko reaguje na silniejsze zewnętrzne bodźce dźwiękowe ruchami obronnymi (np. kurczenie się ciała płodu).

Okres melodii. Okres ten następuje wraz z urodzeniem się dziecka, które przychodząc na świat, wita go „ krzykiem”. Krzyk jest ćwiczeniem narządu oddechowego, podczas którego można dostrzec krótki wdech i znacznie dłuższy

powolny wydech. 2 - 6 miesiąc to czas głużenia, które jest odruchem bezwarunkowym, towarzyszącym życiowym funkcjom niemowlęcia.

Głużenie nie jest mówieniem, jest jednak (nieświadomym) treningiem narządów artykulacyjnych. To właśnie w wyniku głużenia powstają dźwięki zbliżone do samogłosek i spółgłosek. Należy podkreślić, iż ta forma komunikacji występuje u wszystkich dzieci, nawet u tych z ciężkimi wadami słuchu. 6-9 miesiąc to gaworzenie, czynność zamierzona (odruch warunkowy), polegająca na powtarzaniu i naśladowaniu dźwięków mowy. Dzięki nabywaniu takich cech jak spostrzegawczość, koncentracja uwagi dziecko ponawia próby wydawania dźwięków, naśladuje te, które wydało przypadkowo, a także te, które usłyszało w swoim otoczeniu. Obydwie formy prewokalne (głużenie i gaworzenie) są potwierdzeniem dokonujących się w mózgu dziecka zmian rozwojowych. W czasie głużenia, a potem gaworzenia, dziecko zaczyna kojarzyć obraz z jego dźwiękowym odpowiednikiem.

Uwaga!!!

Jeśli do siódmego miesiąca życia dziecko nie gaworzy, konieczna jest konsultacja lekarska.

Pod koniec pierwszego roku życia dziecko spełnia proste polecenia, co może świadczyć o rozumieniu zawartej w nich treści. Pojawiają się wyrazy : mama, tata, dada, baba itp. Trzeba podkreślić, iż wraz z omawianymi etapami kształtowania mowy równolegle przebiega rozwój fizyczny dziecka, gdyż:

- głuzenie to czas unoszenia główki,
- gaworzenie to czas siadania,
- pierwsze wyrazy łączą się z pierwszymi krokami,
- następnie mowa zdaniami to pora na naprzemienne stawianie nóg (np. przy wchodzeniu na schody).

Okres wyrazu. 1-2 rok życia dziecka to czas wypowiedzania wielu samogłosek (oprócz nosowych ę, a), spółgłosek np. p, pi, b, bi, m, mi, t, d, n, l. Trudniejsze dla siebie spółgłoski zastępuje innymi (substytucja) o zbliżonym miejscu artykulacji. Pod koniec 2 roku życia dziecko wymawia około 300 słów, przy znacznie bardziej obszernym słowniku biernym.

Uwaga!!!

Jeśli dwuletnie dziecko nie mówi (pomimo poprawnego wykonywania poleceń i dobrego kontaktu z otoczeniem), konieczna jest pomoc logopedy!

Okres zdania to 2 - 3 rok życia dziecka. Jest to najbardziej gwałtowny rozwój słownictwa. Dziecko swobodnie, stopniowo posługuje się mową za pomocą zdań złożonych. Mowa w 80% jest zrozumiała dla otoczenia. Wymawia samogłoski ę, a, spółgłoski w, wi, f, fi, ś, ź, ć, dź, ń, k, ki, g, gi, ch, chi, j, ł, s, z, dz. Pod koniec okresu zdania mogą pojawić się głoski sz, cz, dż, a także r.

Okres swoistej mowy dziecka.

W wieku 3-5 lat dziecko prowadzi już swobodne rozmowy. Częstym zjawiskiem występującym w wypowiedziach dziecka jest metateza tj. przestawianie głosek, a nawet całych sylab. W tym czasie może wystąpić fizjologiczna nie płynność mówienia. Pojawiają się lub utrwalają głoski: sz, cz, ż, dż, r. Pod koniec okresu swoistej mowy dziecka następuje różnicowanie trzech szeregów: s, z, c, dz, - ś, ź, ć, dź, - sz, ż, cz, dż oraz r.

Uwaga!!!

Jeśli pięcioletek ma problemy z poprawną artykulacją, należy mu pomóc logopedycznie!

Dojrzałość szkolna. 6 rok życia.

Dziecko mówi zupełnie poprawnie, zachowuje właściwy akcent, rytm i melodię. Rozpoczęcie nauki szkolnej powoduje radykalne zmiany w życiu dziecka. Musi ono sprostać nowym zadaniom związanych z obowiązkiem szkolnym np. ograniczeniem

spontanicznych wypowiedzi i swobody ruchu. Jeśli posługuje się gwarą - musi nauczyć się języka literackiego. Często dziecko dowiaduje się dopiero w szkole, iż ma zaburzoną artykulację, która utrudnia mu wiele czynności szkolnych związanych z mówieniem, czytaniem, pisanem i rozumieniem np. nowych zwrotów, czy dłuższych wyrazów.

Mówienie jest umiejętnością, której trzeba uczyć się i którą trzeba doskonalić.

**Pamiętajmy, że to my rodzice, opiekunowie,
wychowawcy jesteśmy wzorem wymowy dla naszych dzieci!**

Do zobaczenia w kolejnym wydaniu biuletynu!

Opracowała: Małgorzata Jasiewicz-Jakubowska

Bibliografia: Kozłowska K., Zabawy logopedyczne i łatwe ćwiczenia, Kielce 2005